

Han råder og revser

København
har sin egen
ombudsmand

TEMA:

Retssikkerhed

Begreb og praksis

Tjek på egne rettigheder

Dan underviser i medborgerskab

KIRSTEN BRØNDUM

FRA MIN STOL

Retssikkerhed

Udviklingen på handicapområdet får ikke altid den største opmærksomhed i den offentlige debat. Men der er undtagelser. Det gælder fx den voldsomme stigning i antallet af børn, unge og voksne med ADHD. Og den teknologiske udvikling. Et andet udviklingsområde, der løbende debatteres, er kommunernes fokus på omkostninger, effektiviseringer og fastlæggelse af serviceniveauer. Det er en diskussion, der ofte ledsages af en debat om borgerens retssikkerhed.

Men hvad er retssikkerhed egentlig for en størrelse? Det ser vi på i denne udgave af Social Fokus. Den sociale ankechef fortæller i et interview om Ankestyrelsens arbejde med retssikkerheden. DUKH fortæller om udviklingen i de henvendelser, de får og om den vigtige tillid, som borgeren gerne skal have til det sociale system. Fastholdelsen af den tillid forsøger man i nogle kommuner – blandt andet København – at understøtte ved at oprette en borgerrådgiverfunktion, der behandler klager og henvendelser fra byens borgere, når de fx oplever, at de ikke kan komme igennem til sagsbehandlerne. Der er også en artikel om de udfordringer, der kan være på botilbud og andre boformer med at håndtere beboerens økonomiske midler på en måde, så man sikrer borgerens selvbestemmelse og samtidig beskytter mod misbrug.

En ting er dog at have ret til selvbestemmelse og retssikkerhed, når man har et handicap og søger om hjælp. Men man skal også vide, hvad de fine begreber egentlig indebærer. I samarbejde med Socialstyrelsen har ULF - Udviklingshæmmedes Landsforbund – derfor uddannet et korps af brugervejledere. De 16 vejledere tager rundt på bl.a. seminarer, botilbud, STU og beskyttede værksteder for at fortælle både pædagogstuderende og brugere om, hvilke rettigheder man har, og hvordan man kan udøve dem.

Som en af brugervejlederne siger: "Indflydelse, det er at komme frem med sine meninger og blive hørt." Vi håber med dette nummer at give plads til både meninger fra brugerne og viden fra fagfolk – og dermed inspirere til det fortsatte arbejde på området.

Kirsten Brøndum

Faglig leder for handicap og sindslidende
Voksenenheden, Socialstyrelsen

TEMA

RETSSIKKERHED

Vi oplever også, at nogle borgere ikke vil sige, hvad de mener og ikke ønsker, at vi skal tage kontakt til kommunen, fordi de er bange for konsekvenserne og gerne vil stå sig godt med deres sagsbehandler.”

René Skau Björnsson, Centerchef for DUKH,
Den Uvildige Konsulentordning
på Handicapområdet

s. 20

KOLOFON

Social Fokus - Handicap, februar 2013 / 5. årgang.

© Socialstyrelsen, Koncernkommunikation og forfattere.

Synspunkter, der kommer til udtryk i interview, kommentarer o.l. er ikke nødvendigvis dækkende for styrelsen.

Redaktion: Ole Worregård (ansv.), Sanne Bertram (redaktør),

Anne Zenon (journalist). Fagkonsulenter: Martin Sandø,

Elisabeth Nørgaard Andreasen.

Design og tryk: Datagraf.

Forsideillustration: Michael Daugaard

Oplag: 8.350

ISSN: 1903-6221 Social Fokus. Handicap (trykt) ISSN: 1903-6426 (online)

Social Fokus udkommer som fire serier – om ældre, udsatte, børn & unge og handicap. Hver serie kommer to gange om året. Du afgør selv, hvilke serier du vil have. Tegn gratis abonnement på www.socialstyrelsen.dk/socialfokus

Udarbejdet for Socialstyrelsen af Koncernkommunikation, Social- og Integrationsministeriet. Redaktionen kan kontaktes på sbe@sm.dk

Socialstyrelsen er en del af Social- og Integrationsministeriets koncern. Socialstyrelsen, Edisonsvej 18, 5000 Odense C, tlf. 72 42 37 00.

SOCIALSTYRELSEN

Foto: Mette Krull

s.12

Medborgerskab:

Den 34-årige Dan er uddannet brugervejleder

<p>6 Retten skal ske fyldest
Samfundsforskeren og ankechefen om retssikkerhed</p> <p>10 Når økonomi er et dilemma
Ny rapport sætter fokus på etik og beboermidler</p> <p>14 Efterspørgsel på brugervejledere
De tager land og rige rundt</p> <p>15 Den kommunale ombudsmand
Københavnere var frontløbere, da de i 2004 fik en borgerrådgiver</p> | <p>17 Uafhængigheden er alfa og omega
Stig Langvad, DH, om borgerrådgivere</p> <p>18 De bruger sjældent magt
Magtanvendelse kan forebygges</p> <p>20 Et spørgsmål om tillid
Retssikkerhed handler om andet end jura. Interview med DUKHs centerchef René Skau Björnsson</p> | <p>HVER GANG</p> <p>4 Kort nyt
– fra Socialstyrelsen</p> <p>24 Bagsiden
Demokrati for alle?
Kommentar af fmd. for Det Centrale Handicapråd
Tue Byskov Bøtkjær</p> |
|--|--|--|

Kommunikationshandicap

NYT FAGHÆFTE OM UNGE

“Lad børn med handicap blive undervist sammen med ‘de normale’ – til glæde for begge parter.”

Sådan lyder opfordringen fra den 18-årige Asta, læseren møder i et nyt faghæfte om unge med kommunikationsvanskeligheder.

Faghæftet *Jo, vi kan – om unge med kommunikative funktionsnedsættelser* tager udgangspunkt i interview med en række unge. Fagfolk får her et indblik i de drømme og håb for

fremtiden, de unge har, bl.a. i forhold til job og uddannelse. Alle de interviewede har en eller anden form for kommunikativ funktionsnedsættelse, og mange har oplevet at måtte overskride barrierer i omgivelserne for at kunne forfølge egne ønsker og ambitioner.

Hæftet indeholder også en refleksionsguide, der kan bruges til planlægning og afvikling af møder og andre dialoger med unge med kommunikationsvanskeligheder.

 SOCIALSTYRELSEN/UDGIVELSER

Børn med handicap

NY GUIDE TIL FORÆLDRE

Socialstyrelsen har udgivet en ny, gratis pjece, som kommunerne kan uddele til forældre til et barn med handicap.

Pjecen gennemgår de vigtigste tilbud om hjælp og støtte og rummer en række henvisninger til, hvor der kan søges mere viden – både i de gældende regler og i relevant informationsmateriale om de forskellige emner. Det er også muligt at slå op på barnets alder og finde den information, der er særlig vigtig på dette alderstrin.

Guiden henvender sig først og fremmest til forældre, hvis barn har en betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller en indgribende kronisk eller langvarig lidelse.

Guide til hjælp og støtte. Til forældre til et barn med fysisk eller psykisk handicap udsendes til alle kommuner. Der kan bestilles flere på Socialstyrelsens website.

Yderligere oplysninger: Konsulent Marie Louise Knigge, mlk@socialstyrelsen.dk

Tilsynskommuner udpeget

MINISTEREN HAR VALGT

DE FEM NYE TILSYNSKOMMUNER

Social- og integrationsminister Karen Hækkerup valgte i januar de fem kommuner, som fremover skal varetage socialtilsynet. De fem kommuner er:

- Frederiksberg Kommune – Socialtilsyn Hovedstaden
- Holbæk Kommune – Socialtilsyn Øst
- Faaborg-Midtfyn Kommune – Socialtilsyn Syd
- Silkeborg Kommune – Socialtilsyn Midt
- Hjørring Kommune – Socialtilsyn Nord

Baggrunden for udpegningen er den aftale om et nyt socialtilsyn, som regeringen og Folketingets øvrige partier indgik i oktober. Aftalen skal sikre en bedre kvalitet på anbringelsessteder, botilbud og andre sociale døgntilbud for særligt udsatte børn og voksne.

Socialstyrelsen skal – under tæt inddragelse af interessenter, kommuner og fagfolk på området – udvikle faglige kvalitetsindikatorer, som skal anvendes til vurderingen af tilbuddene. Socialstyrelsen skal også stå for implementeringen af reformen, sikre en koordinering af de fem nye socialtilsyns praksis og udvikle redskaber og vejledningsmateriale.

Kommunerne overtager opgaven 1. november 2013.

 SOCIALSTYRELSEN OG SM.DK

INKLUSION I FORENINGSLIVET

TILBUD TIL KOMMUNER

Socialstyrelsen tilbyder ti kommuner et gratis oplæg om inklusion i foreningslivet.

Oplægget hviler på erfaringerne fra metodeudviklingsprojektet *Fritids guider*. Projektet har vist, at det er muligt at inkludere mennesker med handicap og sindslidelser i det almindelige foreningsliv ved at gøre en lille, men målrettet indsats.

Oplægget vil fungere som afsæt for en dialog – gerne i forhold til kommunens initiativer eller tanker på dette område. Det præcise program aftales med den enkelte kommune. Oplæggene vil blive tilbudt efter først-til-mølle-princippet.

For yderligere information eller aftale om oplæg, kontakt konsulent Martin Sandø, msa@socialstyrelsen.dk

E-læring om BPA

NEM ADGANG TIL VIDEN

Nu er det blevet lettere for borgere med BPA (Borgerstyre Personlig Assistance) at erhverve sig viden om, hvad det vil sige at være arbejdsgiver og/eller arbejdsleder for egne hjælpere. Et nyt e-læringsprogram præsenterer borgeren for de gældende love og regler. Efter en kort introduktion følger en række temaer under disse overskrifter:

- Samarbejds veje og vildveje
- Ansættelse af hjælpere
- Personalejura
- Arbejds miljø

- Ledelse, kommunikation og konflikthåndtering

E-læringsprogrammet er tilgængeligt på Socialstyrelsens hjemmeside, hvor man også kan finde megen anden information om BPA-ordningen, bl.a. de officielle vejledninger på området.

 SOCIALSTYRELSEN/HANDICAP

Afasi – i praksis

KONFERENCE I MARTS

Afasi – tab af evnen til at tale eller tab af sprogforståelsen – er emnet for en konference, som Socialstyrelsen afholder 20. marts på Radisson Blu H.C. Andersen Hotel i Odense.

Formålet med konferencen *Afasi – i praksis* er at sætte fokus på forskellige aspekter af indsatsen over for mennesker, der er ramt af afasi – fra handicapkon-

vention over undervisningsmetoder til evaluering.

Målgruppen for konferencen er visitatorer, hjerneskadekoordinatorer, logopæder, ergoterapeuter og andre, der arbejder med personer med afasi.

Der er tilmeldingsfrist 11. februar, og det koster 975 kr. at deltage.

 SOCIALSTYRELSEN/AKTIVITETER

Hvad synes du om Social Fokus?

VÆR MED I VORES LÆSERUNDERSØGELSE!

Socialstyrelsen har efterhånden udgivet Social Fokus i nogle år, og bladet har mange abonnenter. Men synes I læsere, at vi gør det godt nok? Det vil vi gerne blive klogere på, og derfor laver vi nu en spørgeskemaundersøgelse.

Hvis du vil deltage, er det enkleste, at du udfylder skemaet på www.socialstyrelsen.dk/socialfokus

Du kan også udfylde det trykte skema, der følger med bladet her, lægge det i en kuvert og sende det til:

Social Fokus, redaktionen
Koncernkommunikation
Social- og Integrationsministeriet
Holmens Kanal 22
1060 København K

Vi skal have modtaget din besvarelse senest i løbet af den 26. februar.

Har du spørgsmål, er du velkommen til at kontakte redaktionen på mobil 41 85 10 83 eller mail sbe@sm.dk

RETTE SKAL SKE FYLDEST

Loven skal følges, og retten skal ske fyldest i mødet mellem borger og system. Spørgsmålet er, hvordan det sikres – og det er så i høj grad det, retssikkerhed handler om. Social Fokus har talt med ankechef og en samfundsforsker.

Retssikkerhed er et begreb, vi alle kender, men som måske især optræder i debatten, når nogen oplever, at den er truet. Men hvad begrebet helt præcist dækker, findes der flere forståelser af, også i den juridiske litteratur.

Sikringen af borgeren

Helt grundlæggende kan retssikkerhed forklares som summen af de garantier, der sikrer borgene mod vilkårlige, uforudsigelige indgreb fra statens – eller anden myndighedshavers – side.

Disse garantier finder man fx i menneskerettighederne og andre konventioner, og de handler blandt andet om retten til en retfærdig rettergang og retten til at eje privat ejendom. Et vigtigt aspekt er, at indgreb i ens rettigheder kræver et lovligt formål og det, der kaldes proportionalitet – dvs. myndighederne skal anvende den foranstaltning, som er mindst indgribende i forhold til at opfylde formålet.

Men retssikkerhed kan også defineres lidt mere jordnært og enkelt, hvis man spørger lektor, cand. jur. Nina von Hielmcrone, Aalborg Universitet.

”Retssikkerhed er, at borgerne får de ydelser, de er berettiget til efter loven, og ikke bliver pålagt andre pligter end dem, der er hjemmel til,” siger Hielmcrone, der er tilknyttet Juridisk Institut og FOSO – Netværk for Forskning i Socialt Arbejde.

Umiddelbart lyder det enkelt nok. Loven skal følges, og retten skal ske fyldest i mødet mellem borger og system. Spørgsmålet er, hvordan det sikres, og det er så i høj grad det, retssikkerhed handler om.

To slags retssikkerhed

Ofte skelner man overordnet mellem den *materielle* retssikkerhed på den ene side og den formelle eller *processuelle* retssikkerhed på den anden side.

Den materielle retssikkerhed handler om borgerens sikkerhed for, at der på baggrund af eksisterende regler træffes lovlige afgørelser.

Den materielle retssikkerhed omfatter indholdet af reglerne, deres fortolkning, skønsanvendelsen og det, der kaldes retsprincipperne. Det er blandt andet det førnævnte proportionalitetsprincip, princippet om lighed for loven og legalitetsprincippet, dvs. princippet om at myndighedsbeslutninger altid skal have lovhemmel.

Antagelsen om, at man er uskyldig, indtil andet er bevist og forudsigelighed i lovgivningen er også elementer af den materielle retssikkerhed.

Den processuelle eller formelle retssikkerhed handler om overholdelse af det, der kaldes 'god forvaltningsskik', og sagbehandlingsreglerne. De sidste er beskrevet i Retssikkerhedsloven og drejer sig om bl.a. partshøring, notatpligt, aktindsigt, oplysningsgrundlag, sagsbehandlingstider og kommunernes vejledningspligt.

Også muligheden for at kunne indbringe afgørelse for en klageinstans er en helt central del af den processuelle retssikkerhed.

En høj grad af skøn

Når vi taler om retssikkerhed på det sociale område, er der – som man også kan se andre steder i bladet her (se fx artiklerne s. 15 og 20) – ofte særligt fokus på den processuelle del. Og det hænger sammen med den måde, lovgivningen er skruet

Man må have den evne, at enhver sag er ny. Altså at man er skarp og nysgerrig på hver eneste ny sag, så man kan se hver gang, man træffer en afgørelse, at det her handler om ægte mennesker, hvis man kan sige det så værdiladet."

Anette Hummelshøj, ankechef

sammen på, forklarer Nina von Hielmcrone.

"Med folkepensionen er det meget klart, hvad du har af krav, fordi der er nogle helt faste og objektive regler. Så her er en meget høj grad af retssikkerhed. Men det er langt fra altid, at loven giver det, vi kalder en fuldt udtømmende normering. Handicapområdet er især reguleret af Serviceloven, hvor der ligger en høj grad af skøn til grund for de ydelser, borgeren får. Det gælder fx hjemmehjælp. Det fremgår af bestemmelserne, at borgere, der ikke selv kan udføre nødvendige opgaver – fx pga. midlertidigt eller varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsniveau – kan få personlig og praktisk hjælp, og skønnet gælder her både, hvem der helt nøjagtigt er omfattet af bestemmelsen, og hvad der er nødvendige opgaver."

Når det gælder Serviceloven, er det med andre ord ikke altid let for borgeren at forudsige, hvad han eller hun har krav på. Og derfor er sagsbehandlingsreglerne utrolig vigtige for

retssikkerheden, understreger Nina von Hielmcrone.

"De har til formål at sikre, at afgørelser bliver lovlige og rigtige," fastslår hun og gør særligt opmærksom på sagsbehandlerens vejledningspligt, som hun vurderer kan udfordres af den høje specialisering i mange kommuner.

"Når folk henvender sig og søger om noget i kommunen, så skal man behandle ansøgningen i forhold til alle de muligheder, der er i loven. Hvis borgeren ikke kan få en bestemt type hjælp efter den paragraf, der er søgt efter, kan han eller hun måske få hjælp efter en anden paragraf. Det skal kommunen være opmærksom på. Og kommunen skal også oplyse borgeren om, at der måske kan være en helt anden type ydelse, borgeren er berettiget til. Det er det, der kaldes situationsbestemt rådgivning. Man behøver ikke selv at vide det hele, men man skal kunne henvise borgeren videre til rette sted. Men socialområdet er komplekst, og hvis man så også sid-

»»» der meget opdelt i forvaltningen, kan det være vanskeligt at have det overblik,” siger Nina von Hielmcrone.

Borgerens klageadgang

Som jurist og og ansat i Ankestyrelsen er Anette Hummelshøj, der er ankechef for det sociale område, naturligt optaget af, hvad retssikkerhed er, og hendes opfattelse ligger ikke langt fra universitetslektorens.

”Retssikkerhed for mig er, at afgørelser bliver truffet i overensstemmelse med loven. Det er kernepunktet. Det handler ikke om at give borgerne medhold eller ikke medhold, det handler om, at de får den *korrekte* afgørelse,” siger Hummelshøj.

Som ankesystemet er i dag, skal en borger, der ønsker at klage over en afgørelse i kommunen, først klage til kommunen, der så skal genvurdere sagen inden for max. fire uger. Fastholder kommunen

sin afgørelse, indbringes sagen for det sociale nævn. (Se boks side 9 om varslet ændring.)

For at systemet skal fungere, skal borgerne naturligvis kende til klagemulighederne. Det er kommunerne, der skal sørge for, at borgerne bliver vejledt her, fortæller Nina von Hielmcrone, og det kunne godt prioriteres højere, mener hun.

”Det ville styrke retssikkerheden, hvis vi havde en bedre borgervejledning, især i forhold til borgere med få ressourcer. Mange har brug for vejledning både i forhold til at forstå afgørelsen og for at vide, hvordan klagesystemet fungerer,” siger hun.

Flere klager

Selve udformningen af en klage kan dog håndteres meget enkelt, pointerer Anette Hummelshøj.

”Det meget smukke, synes jeg, er, at borgerne bare skal klage. Der er ingen formkrav. Det behøver heller ikke at være skriftligt,” siger

ankechefen og oplyser, at antallet af klagersager til de sociale nævn har været støt stigende over en årrække.

”Men om det er udtryk for, at kommunerne er blevet skrappe, eller for at borgerne er hurtigere til at klage, det ved vi ikke. Omfanget af omgørelsessager – altså sager, hvor det sociale nævn afgør sagen til fordel for borgeren eller afgør, at sagen må gå om, ligger til gengæld stabilt på 25-28 %.”

Principsagerne

Den afgørelse, der falder i det sociale nævn, er i udgangspunktet endelig. I nogle tilfælde kan Ankestyrelsen dog behandle en klage:

”Vi får sagerne ind, enten fordi kommunerne eller borgeren klager over den afgørelse, der er taget i det sociale nævn. Så ser vi på, om den er velegnet som principalsag. Kan den give generel vejledningsværdi for andre sager? Eller udspringer den måske af ny lovgivning, så der er behov for at få belyst praksis?,” siger Anette Hummelshøj, der skønner, at ud af ca. 2.500 sager på det sociale område bliver måske omkring 10 % til principalsager.

”Udgangspunktet er naturligvis de sager, der kommer ind. Men vi er også opmærksomme på den almindelige debat i offentligheden. Hvis vi fx kan mærke, at der er meget fokus på et område – fx BPA – så holder vi ekstra meget øje med, om der er nogle sager, der kan være med til at belyse praksis.”

Af de sager, der antages som principalsager, er det dog ikke alle, der meldes ud, og dermed kendes som Ankestyrelsens principafgørelser. Nogle bliver behandlet principielt, som det hedder, men hvis de ikke rummer tilstrækkelig almen vejledningsværdi, bliver de ikke offentliggjort.

Og endelig er Ankestyrelsen sidste administrative instans på det, Hummelshøj kalder ”nogle fuldstæn-

digt skæve afgørelser,” dvs. sager, hvor der er sket åbenbare fejl fra nævnets side.

Principafgørelserne er bindende retskilder og som sådan præcedensdannende. Derfor er formidlingen af dem, ikke mindst til kommunernes forvaltninger, meget afgørende – også i et retssikkerhedsperspektiv. Ankestyrelsen melder afgørelserne ud via hjemmeside og et nyhedsbrev, og umiddelbart vurderer ankechefen, at principafgørelserne er velkendte. En evaluering (se side 22) har dog vist, at kommunerne gerne vil have endnu mere vejledning i, hvordan de enkelte principafgørelser konkret bør påvirke praksis, og det er derfor noget af det, Ankestyrelsen vil arbejde mere med.

Skarp og nysgerrig

Kompleksiteten på det sociale område er stor, og måske derfor nævner ankechefen blandt andet sagsbe-

handlernes faglige kompetencer, når hun skal pege på, hvad der skal til for at sikre en høj grad af retssikkerhed.

Men også mere personlige kompetencer er vigtige, mener hun.

”Man må have den evne, at enhver sag er ny. Altså at man er skarp og nysgerrig på hver eneste ny sag, så man kan se hver gang, man træffer en afgørelse, at det her handler om ægte mennesker, hvis man kan sige det så værdiladet. Der er jo ikke noget i vejen med, at kommunerne laver deres serviceniveauer inden for lovens rammer. Men for at man som borger kan have respekt for den afgørelse, der træffes, så skal man kunne se, at der er tale om en individuel og konkret afgørelse. Borgeren behøver ikke at være enig. Men han eller hun skal kunne se sig selv spejlet i afgørelsen.” ■

Af redaktør Sanne Bertram
sbe@sm.dk

KILDER:

Juridisk Ordbog, 11. udgave 1999
Turf Böcker Jakobsen: Retssikkerhed som rationalitetsmyte, Dansk Sociologi 2, 16. årg., 2005
Retssikkerhedskommissionens Betænkning nr. 1428/2003, kapitel 7
www.menneskeret.dk
www.dh.dk
www.denstoredanske.dk
www.ast.dk

LOVFORSLAG OM NY KLAGESTRUKTUR

Der er fremsat et lovforslag, der indebærer en ændring af den eksisterende klagestruktur.

Det foreslås i lovforslaget, at klagesagsbehandlingen på det sociale område og det beskæftigelsesmæssige område placeres i Ankestyrelsen, og at de sociale nævn og beskæftigelsesankenævne med sekretariat i statsforvaltningerne nedlægges.

Klagesagsbehandlingen placeres dermed ét sted frem for i hver af de fem statsforvaltninger og i Ankestyrelsen, som tilfældet er i dag.

Det foreslås også, at klagesystemet omlægges, så principielle sager allerede behandles i første klageinstans.

Lovforslaget er et led i en aftale mellem regeringen, Enhedslisten og Liberal Alliance om en ny, samlet løsning for statsforvaltningerne.

Lovforslaget forventes fremsat i februar 2013 med ikrafttrædelse 1. juli 2013.

Kilder: ft.dk og borger.dk

Illustration: Louise Thranen Jensen

NÅR ØKONOMI ER ET DILEMMA

Borgere med nedsat funktionsevne har ret til at disponere over deres egne penge. Men i praksis kan der være mange både falske og ægte dilemmaer at tage stilling til for medarbejderne. Ny rapport sætter blandt andet fokus på de retlige og de etiske rammer for håndtering af beboermidler.

Hanne er udviklingshæmmet og har forelsket sig i en lyserød tylskjole med strutskort, som hun gerne vil købe. Ulla, hendes kontaktperson, fortæller hende, at den er beregnet til børn. Kjolen skal derfor syes specielt til hende, og det betyder, at der ikke er råd til så meget andet i nogle måneder. Hanne vil også skille sig ud fra alle andre, og nogen vil måske pege fingre af hende.

”Jo, men det gør de måske alligevel, men med den kjole vil jeg være glad inde i,” svarer Hanne.

Ulla ender med at støtte Hanne, så hun får den kjole, hun gerne vil have.

At kende rammerne

Eksemplet er en af mange fiktive cases i en ny rapport fra Social- og Integrationsministeriet om etisk håndtering af beboermidler.

Borgere, der har nedsat funktionsevne og bor på botilbud, har den samme ret som alle andre til at bestemme over deres egne penge. Sådan har det været siden pensionsreformen blev vedtaget i 1994, hvor

beboere på botilbud fik pension i stedet for lomme penge. Med Serviceloven i 1998 blev institutionsbegrebet ophævet, og beboerne fik ret til at bestemme over eget liv og dermed også over egne penge. Kun hvis borgeren har givet fuldmagt til sin økonomi eller har en værge, kan personale, pårørende eller værge disponere over deres midler.

Men selvom loven er klar, kan der i praksis være mange vanskelige situationer at forholde sig til, ikke mindst for personalet, der skal respektere selvbestemmelsesretten og samtidig skal overveje, om der er behov for at støtte og vejlede, og i givet fald hvordan det skal gribes an. For at værne om beboernes retssikkerhed er det derfor vigtigt, at ledelse og medarbejdere kender de retlige og etiske rammer og løbende reflekterer over de dilemmaer, der kan opstå.

Overtag ikke ansvaret

Det er baggrunden for rapporten, der skal inspirere til socialfaglige processer – fx på botilbud – som kan bidrage til at styrke beboernes selvbestemmelse.

Det fremhæves flere gange i rapporten, at også personer med omfattende psykiske funktionsnedsættelser har potentiale for at lære at håndtere deres egne penge, og det er en pointe Ib Poulsen, der har været en del af arbejdsgruppen bag udgivelsen, gerne uddyber. Han har været institutionsleder i mange år og mener, at man skal passe på, at man ikke fratager mennesker med udviklingshæmning ansvaret for deres egen økonomi.

”Pædagoger og pårørende tænker sig som beskyttere, der skal sikre, at borgeren ikke kommer til at bruge for mange penge. Men omvendt så lærer man ikke noget, hvis man ikke oplever, at der pludselig ikke er flere penge. Vi har alle sammen stået i den situation, at der ikke var flere penge på kontoen sidst på måneden. Det er ikke nogen god oplevelse, men man bliver klogere af det,” siger Ib Poulsen, der i dag er direktør for Socialt Lederforum.

Problemet kan fx opstå, hvis de pårørende lægger deres egne normer ned over borgeren. Hvis en mor eller far ikke synes, at det er en god

ide, at deres datter bliver ved med at købe nye sko, så kan det være svært for hende at sige fra, forklarer Ib Poulsen.

"Hele mit voksne liv har min mor ikke skullet blande sig i min økonomi. Jeg har købt mange ting, som, hun ikke syntes, var fornuftigt. Men som udviklingshæmmet kan det være rigtig svært at sige fra. Nogle har meget sparsom kontakt, og ofte får de pårørende stor magt. Derfor er det vigtigt, at man får snakket om etikken, så det ikke altid er de pårørendes etik, der gælder."

Ægte og falske dilemmaer

En lidt anden situation er der tale om, når der opstår det, der i rapporten beskrives som et falsk etisk dilemma.

Fx kan man forestille sig, at forældrene til datteren, der bliver ved med at købe nye sko, opfordrer kontaktpersonen til at prøve at forhindre det. Eller man kan tænke sig en situation, hvor kontaktpersonen er enig med forældrene i, at datteren har sko nok. Men ingen af delene er ægte etiske dilemmaer, for der er ikke tale om et nødvendigt valg mellem to lige etiske pligter.

Det vil der derimod være tale om, hvis respekten for selvbestemmelsesretten kommer i konflikt med omsorgspligten; fx hvis personalet oplever, at en borger forærer sine penge væk til en person, der udnytter ham eller hende.

Et tabuområde

Ib Poulsen peger også på, at problematikken er særlig kompliceret, fordi det netop handler om penge. Privatøkonomi er et tabuområde, som vi sjældent taler med hinanden om, og derfor kan det være svært – også for fagfolk – at tage en åben dialog omkring det og de etiske dilemmaer, både de ægte og de falske, der er. Det er imidlertid meget påkrævet, mener han.

"Vi har at gøre med mennesker, der siden 1998 har haft juridisk status som alle andre borgere. Derfor er det på tide, at vi får en dialog om deres penge og sikrer dem den selvbestemmelse, som de har haft krav på i mange år."

Et spørgsmål om arbejdsmiljø

En åben dialog er også vigtig af andre årsager, mener et andet medlem af arbejdsgruppen, Ditte Sørensen, der er udpeget af SL (Socialpædagogernes Landsforbund). Hun har arbejdet med psykisk handicappede i mange år som socialpædagog og er nu konsulent og underviser i etik på socialområdet.

Korrekt håndtering af beboermidler handler ikke kun om borgerens retssikkerhed, men også om at beskytte personalets arbejdsmiljø. Flere nylige sager om misbrug af beboermidler har nemlig ført til en mistænkeliggørelse af mennesker, der arbejder som støttepersoner, forklarer hun.

HÅNTERING AF BEBOERMIDLER +

Rapport om etisk håndtering af beboermidler og udvikling af beboernes handlekompetence i forhold til økonomi er titlen på en ny rapport, der er udgivet af Social- og Integrationsministeriet.

Rapporten skal inspirere til, hvordan der lokalt kan arbejdes med etiske problemstillinger i forbindelse med at yde hjælp til økonomihåndtering på botilbud.

Der sættes fokus på fem punkter:

- Beboernes selvbestemmelse i praksis
- Ledelsens opgaver og dilemmaer
- Personalets opgaver og dilemmaer
- Pårørendes og værgers roller
- Myndighedernes og politikernes bevågenhed

Bag rapporten står en arbejdsgruppe med medlemmer fra Social- og Integrationsministeriet, Socialstyrelsen, KL, Danske Regioner, LEV, SL, FOA, 3F og Socialt Lederforum.

"At man kan sikre, at hjælpen bliver givet på en retlig og etisk forsvarlig måde, er vigtigt for personalet. Ingen ønsker at få skudt i skoene, at man misbruger beboernes midler. Så det er et spørgsmål om arbejdsmiljø på den ene side og retligt borgerperspektiv på den anden." ■

Af freelancejournalist
Sophie Hviid

At styre sit eget liv

”Jeg har en ven, der sidder i kørestol, og det er tit, at han ikke kan få hjælpen på den rigtige måde.” 34-årige Dan er uddannet brugervejleder fra ULF, Udviklingshæmmedes Landsforbund og holder oplæg om borgerens rettigheder i hverdagen. Social Fokus var med, da turen gik til Kolding Pædagogseminarium.

På bordet ligger tre kasketter i trafiklyssets farver. På den grønne står der ‘Jeg bestemmer’, på den gule ‘Vi bestemmer’ og på den røde ‘Andre bestemmer’.

”Som sagt, så hedder jeg Dan, og jeg er uddannet brugervejleder fra ULF. Jeg skal fortælle jer lidt om borgerens rettigheder i hverdagen. Hvis I har spørgsmål, så må I godt vente med dem til bagefter, for ellers kan jeg godt blive forvirret og hylet ud af den.”

Den 34-årige mand ser rundt på sine tilhørere, men virker i øvrigt sikker nok. Det her har han prøvet før, han kan lide det, og han ved, hvad han vil sige. Medborgerskab er overskriften, og de tre kasketter illustrerer, hvad det handler om. Systematisk tager han fat fra en ende af, mens hans assistent – en konsulent fra ULF – kører slidesene frem.

Mange egne eksempler

”Borgerens selvbestemmelse: Det er, at jeg selv styrer mit eget liv. Hvad bestemmer jeg så? Jeg bestemmer, hvad jeg spiser og drikker, om jeg vil gå til læge og tandlæge. Jeg bestemmer over min egen hygiejne, mit udseende, min fritid, over parforhold og sexliv. Og jeg bestemmer over mine egne penge.”

Dan holder en pause og uddyber med nogle af sine mange egne eksempler.

”Penge, det er fx noget, jeg har brug for hjælp til, hvis jeg også skal have penge den 15. i måneden. Det har jeg indset. Jeg bestemmer selv, hvad jeg vil bruge dem til, men jeg får vejledning. Det har jeg selv valgt.”

Medborgerskab i tre farver: Noget bestemmer andre, andet bestemmer man sammen med andre, og noget bestemmer man selv.

”Om ens kæreste skal være en mand eller en kvinde, bestemmer man også selv. Vi havde en annonce i ULF-bladet, hvor en mand søgte en mandlig kæreste. Så ringede forældrene to timer efter og ville have annoncen fjernet, fordi de ville da ikke have, at deres søn skulle være sammen med en mand. Men det måtte ULF fortælle, at det kunne de ikke bestemme.”

16 brugervejledere

Social Fokus er taget til Østjylland for at høre om medborgerskab. Scenen er Kolding Pædagogseminarium, hvor et hold studerende, der har specialiseret sig i handicapområdet, og deres lærer har fået besøg af ULF, Udviklingshæmmedes Landsforbund. Forbundet har i flere år arbejdet med brugervejledere inden for forskellige områder og har gjort den erfaring, at de har en særlig gennemslagskraft, ikke mindst over for andre med udviklingshæmning. Det virker simpelthen anderledes overbevisende, når en mand eller kvinde, der selv er bruger, fortæller i øjenhøjde med sine tilhørere, end når en ekspert stiller op.

Brugervejlederne i medborgerskab, er seneste skud på stammen. Vejlederne blev uddannet til opgaven i perioden september 2011 – april 2012, og de tager nu rundt på fx botilbud, beskyttede værksteder og uddannelsessteder under STU (Særligt Tilrettelagt Uddannelse) for at fortælle brugerne om deres rettigheder. Og også pædagogseminarer får altså tilbuddet. (Projektet er udviklet sammen med Socialstyrelsen, se også artiklen side 14).

Lytter opmærksomt

Og de vordende professionelle her i Kolding lytter i al fald opmærksomt.

RÅD OG BUDSKABER TIL BRUGERE +

- Man skal bestemme over sit eget liv
- Man skal tage ansvar
- Man skal vise, man vil bestemme
- Man skal sige, hvad man vil og ikke vil
- Det, man kan selv, gør man selv
- Hvis man ikke selv vælger, så er der andre der vælger for mig.

Kilde: Brugervejlederne/ULF

RÅD OG BUDSKABER TIL HJÆLPERE +

- I skal respektere mig og mine valg
- I skal hjælpe mig den vej jeg vil
- I skal glemme egne normer og holdninger
- I skal give mig viden om mine rettigheder
- I skal støtte mig i at bruge mine rettigheder
- I skal tro på mig og stille krav

Kilde: Brugervejlederne/ULF

Måske er det faktuelle stof kendt, men det gør et anderledes indtryk at få det formidlet fra brugerside. Dagens oplægsholder er en livlig fortæller, der på et tidspunkt slår så hårdt i bordet, at det giver et grib i folk. Et indstudert trick, viser det sig. Men man fornemmer, at han

Der blev lyttet opmærksomt, da brugervejlederen Dan fortalte de studerende på Kolding Pædagogseminarium om medborgerskab og krydrede sit oplæg med egne eksempler fra handicap-verdenen. "Mange steder kører det på en meget gammeldags facon," sagde han.

mener, hvad han siger, og siger hvad han mener.

Fx da han fortæller en historie om et bofællesskab, hvor der blev sat lås på køleskabet, fordi personalet syntes, at nogle af beboerne var for tykke. Eller om den begrænsning, han selv oplevede i forbindelse med sin daværende kæreste, som boede i et botilbud i en anden by. Han kunne besøge hende lørdag eftermiddag kl. 13-17, fik han at vide. Der gik en bus mellem de to byer, men ikke særlig ofte, så ud af de fire timer blev der ti minutter, hvor han kunne være sammen med kæresten.

"Så jeg tog cyklen. Det var en god tur på 21 km, men hvad gør man ikke for kærligheden!"

Samlede 270 til demonstration

Medbestemmelse og indflydelse når Dan også rundt om.

"Medbestemmelse: Det er alt det, man bestemmer sammen med nogen. Fx når man er sammen med kærester og venner, i fællesrum og i foreninger som fx ULF," forklarer han.

"Man har også medbestemmelse, når der er valg. Hvis man har svært ved at finde ud af, hvad de forskellige står for, så kan man få hjælp. Fx af personalet på sit bosted. De kan råde og vejlede, men man bestemmer selv. Men mange handicappede stemmer desværre ikke, og så får de jo ingen medbestemmelse."

"Indflydelse: Det er at komme frem med sine meninger og blive hørt. Hvis der fx er et brugerråd, man ikke selv sidder med i, så kan man sige til dem, der gør, hvad man mener, og så kan de vælge, om de vil tage det med. Jeg kan deltage i møder i fx foreninger, i borgermøder og valgmøder og sige, hvad jeg mener.

»»» Jeg kan også skrive til kommunen, eller jeg kan skrive et læserbrev, fx hvis der sker noget på handicapområdet her i Kolding, som jeg er uenig i,” siger Dan og fortæller om den gang, han var med til at samle 270 medarbejdere fra beskyttede værksteder i Haderslev til demonstration mod nogle besparelser.

”Vi ville ikke behandles som nogle lamme får, der sidder i et hjørne og får trukket en sæk ned over hovedet,” fastslår han og understreger:

”Jeg vil ikke se mig selv som udviklingshæmmet. Jeg hader det ord!

Jeg ser mig selv som en borger med nedsat funktionsevne.”

Gammeldags facon

”Mangler der information om det her, synes du?”, vil en af de studerende vide, da der er lejlighed til at stille spørgsmål.

Det mener Dan nok, der gør.

”Mange steder kører det på en meget gammeldags facon. Jeg har en ven, der sidder i kørestol, og det er tit, at han ikke kan få hjælpen på den rigtige måde. Jeg har selv lagt billet ind på at komme ud som brugervejleder

på nogle bosteder, hvor jeg tænker, det kunne fungere bedre,” siger han.

En anden spørger, om det har hjulpet, at der er kommet mere fokus på borgernes ret til selvbestemmelse.

Det vurderer konsulenten fra ULF, at der er og henviser til FNs handicapkonvention som et af de tiltag, der har sat skub i udviklingen.

”Men både Danmark og FN har nu været længe om det,” mener Dan.

”I 1915 fik kvinderne valgret, men det var først i 2006, at FN vedtog handicap-konventionen!” ■

Af redaktør Sanne Bertram
sbe@sm.dk

Efterspørgsel på brugervejledere

16 borgere med udviklingshæmning har taget en uddannelse som brugervejleder i medborgerskab.

Udviklingshæmmede har præcis de samme rettigheder som alle andre. Men det er ikke alle med udviklingshæmning, der ved det – eller ved, hvad det konkret vil sige.

Det er baggrunden for et satspuljefinansieret projekt i Socialstyrelsen.

I samarbejde med ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund har styrelsen stået for uddannelsen af en gruppe brugervejledere i medborgerskab. I april 2012 modtog 16 brugere deres eksamensbevis, og siden har de draget land og rige rundt for at oplyse om borgerens rettigheder i hverdagen under overskrifterne

selvbestemmelse, medbestemmelse og indflydelse.

”De tager rundt i botilbud, cafeer, væresteder, beskyttede værksteder

og uddannelsesstilbud som STU (Særligt Tilrettelagt Uddannelse, red.). Og de kommer også ud på pædagogseminarer, så de kommende professionelle kan høre, hvordan medborgerskab opleves af brugerne selv,” fortæller projektleder og sundhedskonsulent i ULF Joan Riis og tilføjer, at man ikke behøver at være medlem af forbundet for at blive brugervejleder.

Gode erfaringer

Indtil nu har brugervejlederne samlet været ude 70-80 forskellige steder, hvor tilhørertallet har ligget på alt mellem en håndfuld og halvdan hundrede.

”Vi har gode erfaringer. Der er stor efterspørgsel, og der bliver taget rigtig godt imod brugervejlederne,” siger Joan Riis og forklarer, at projektperioden nu er udløbet, men at både uddannelse og oplæg fremover skal være en del af ULFs faste aktiviteter.

”Vi har brugt denne her måde at arbejde på temmelig længe. Vi havde på et tidspunkt en ekstern fagperson, der skulle fortælle medlemmerne om alkohol og alkoholproblemer.

Men det fangede ikke. Senere fik vi én, der selv var udviklingshæmmet, til at fortælle om det – og det var noget helt andet! Det er en 10-12 år siden nu, og det fik os til at tænke i de her baner.”

Vokser med opgaven

Gruppen af borgere med udviklingshæmning er meget bred, og selvom brugervejlederne bliver grundigt trænet over mere end et halvt år, og oplæggene kører efter en fast skabelon bortset fra de personlige eksempler, kræver det nogle ressourcer at stille sig op foran et publikum og fortælle om borgerrettigheder.

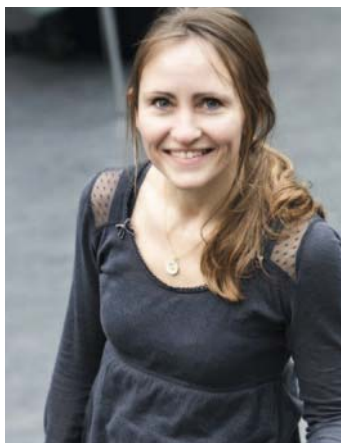
”Der skal både selvstændighed til og forskellige andre ressourcer. Man skal fx have et ok-sprog og kunne håndtere noget rejseaktivitet på egen hånd,” siger projektlederen, men pointerer også, at mange vokser med opgaven.

Indtil videre kan ULF da også glæde sig over, at samtlige brugervejledere holder ved.

”Der var én, der blev syg og måtte springe fra. Ellers er der ingen fortrydelse!” ■

Af redaktør Sanne Bertram
sbe@sm.dk

Foto: Mette Krull

Joan Riis, projektleder og sundhedskonsulent i ULF

Johan Busse, borgerrådgiver
i Københavns kommune

Der er kommet mere fokus på retssikkerhed, og kritik bliver taget alvorligt. Det oplever borgerrådgiveren for Københavns kommune, Johan Busse. Kommunen var frontløber, da man i 2004 indførte borgerrådgivningsfunktionen, som fungerer som københavnernes egen ombudsmand.

Den kommunale ombudsmand

” Synes du, kommunen kunne have gjort det bedre?”

Sådan spørger København sine borgere på kommunens hjemmeside. Hvor mange, der er enige, er i sagens natur ikke til at sige. Men siden 2004 har de utilfredse københavnere kunnet henvende sig til den uafhængige borgerrådgiver

Johan Busse og hans stab for at klage over kommunens behandling af deres sag eller den måde, borgerne selv er blevet behandlet på.

I dag er der borgerrådgivere i ca. 18 kommuner, men københavnere var pionerer, da de for ni år siden slog dørene op for borgere, som var utilfredse med deres forvaltning. Baggrunden var et ønske om øget demokrati og større retssikkerhed.

”Tanken var, at demokrati også er at lytte til dem, der ikke er tilfredse. Og samtidig var der perspektivet om retssikkerhed. Efter forskellige

overvejelser nåede man frem til en model, der mindede mest muligt om Folketingets ombudsmand, bare i kommunalt regi,” forklarer Johan Busse, der er jurist ligesom hovedparten af sine medarbejdere og selv har en baggrund hos ombudsmanden.

Fejl i 50 % af sagerne

I lighed med forbilledet i Folketinget skal borgerrådgiveren ikke erstatte, men være et supplement til eksisterende klagemuligheder. Klager over kommunens afgørelser hører derfor ikke hjemme her i borgerrådgive-

»»»

FAKTA

Borgerrådgiverfunktionen i Københavns kommune blev oprettet i 2004 som den første i landet. Tanken var at få en form for kommunal ombudsmand.

Borgerrådgiverens ene hovedopgave er at bistå utilfredse borgere ved at behandle klager, vejlede i klagesystemet, hjælpe til forståelse af afgørelser mv. og tilbyde mægling. Borgerrådgiveren er et supplement, ikke en erstatning for andre klagemuligheder.

Den anden hovedopgave er at medvirke til forbedringer i kommunen, bl.a. gennem tilbagemelding om konstateringer (fx af sagsbehandlingsfejl), undervisning og vejledning.

Det juridiske grundlag for borgerrådgivningsfunktionen er Styrelseslovens § 65e. Her fastslås det bl.a., at borgerrådgiveren er uafhængig af forvaltningerne og ansættes og afskediges af kommunalbestyrelsen.

I dag er der i alt 18 borgerrådgivere, der er ansat efter Styrelsesloven. Tre deles om funktionen, mens 17 kommuner har deres egen borgerrådgiver. Herudover er der et ukendt antal kommuner, der har ansat medarbejdere i lignende funktioner, men på andre vilkår.

Kilder: KL, Kontoret for Jura og Økonomi og borgerrådgiver.kk.dk

»»» rens lokaler på Vester Voldgade, og borgere, der henvender sig i sådanne sager, bliver i stedet hjulpet videre til det sociale nævn eller Ankestyrelsen. Typiske sager er derimod klager over forskellige aspekter af sagsbehandlingen i bred forstand. I beretningsåret 2011 behandlede Busse og hans medarbejdere i alt 1103 sager, og i omkring halvdelen af tilfældene fik borgerne medhold.

"I 50-55 % af de sager, vi havde, var der begået fejl," siger borgerrådgiveren og fortæller, at klagesagerne på handicapområdet overvejende handler om det samme som klagesagerne på andre felter, fx børne- eller beskæftigelsesområdet.

"Lang sagsbehandlingstid og manglende svar er de mest dominerende problemer. Alvoren kan strække sig fra nogle få dages overskridelse til flere måneder, ja år i ekstreme tilfælde. Upræcis eller manglende vejledning er også et genkommende problem. Andre klagesager kan handle om borgere, der ikke føler sig inddraget eller ikke kan komme i kontakt med dem, de skal have fat i," siger Johan Busse og nævner den stigende digitalisering som én af årsagerne til kommunikationsproblemerne.

"Det er en generel strømning i samfundet, at man gerne vil have flere til at kommunikere digitalt, fordi det er hurtigere og billigere. Det, man sommetider overser, er, at der er nogen, der ikke kan betjene sig selv på nettet. Det kan være både ældre, handicappede og fremmedsprogede. De skal altid have et alternativ," påpeger han.

Kritik tages alvorligt

Også borgerrådgiveren skal selvsagt være nemt tilgængelig, og derfor kan man ikke bare henvende sig digitalt, skriftligt og telefonisk til Johan Busse og hans stab, men også direkte. Sagsgangen er ofte kort – den gennemsnitlige sagsbehandlingstid er tre-fire uger, og nogle gange går det hurtigere.

"Mange kommer personligt, fordi de helst vil tale og ikke skrive. Så fortæller de om deres sag, og vi

forfatter sammen et brev, der sendes til rette sted i kommunen. Så er vi i princippet ude af sagen igen, for så henvender forvaltningen sig direkte til borgeren, dog med kopi til os, så vi kan følge med. Hvis borgeren så henvender sig til os igen, fordi han eller hun ikke er tilfreds med svaret, så vil vi som regel foranstalte en undersøgelse, hvor vi beder om sagens akter."

Det ligger uden for borgerrådgiverens gebet at give pålæg, men han kan udtrykke kritik og give anbefalinger, henstillinger og forslag.

"Det er vores opgave at se tilbage: 'Var det godt nok?' Men vi ser også fremad og har et konstruktivt blik: Hvordan kan vi lande denne her sag godt? Hvad skal der ske fremadrettet, og hvordan kan der ske en læring?," siger Johan Busse og understreger, at han og hans medarbejdere generelt oplever stor lydhørhed, når de påpeger fejl og mangler.

"Kritik bliver taget alvorligt, og henstillinger bliver fulgt", fastslår han.

Et godt læringsperspektiv

Borgerrådgiveren har også en forpligtelse til at fungere som videncenter inden for de områder, de har særlige kompetencer i – forvaltningsret, sagsbehandling, god forvaltningsskik og persondataret. Tre gange om året udgives en opdateret guide, *KlarRet*. Med udgangspunkt i borgernes retssikkerhed får sagsbehandlerne her en række værktøjer, der kan være med til at sikre, at de fejl, borgerrådgiveren har iagttaget, kan minimeres eller undgås.

Vejledningen kan også være endnu mere direkte. I kølvandet på en sag, hvor der er sket fejl, kan

det fx ske, at forvaltningerne selv henvender sig til Johan Busse for at få undervisning, og det er en opgave, borgerrådgiveren er særligt glad for.

”Så er der et rigtig positivt læringsperspektiv,” siger han.

Bortset fra de senere års udfordringer med digital kommunikation er det jævnt hen de samme problemer, der beskrives i årsberetningerne. Men Johan Busse mener ikke, at det nødvendigvis er udtryk for, at der ingenting sker.

”Man skal jo huske, at en årsberetning er et samlet vue over kommunen, så der kan sagtens ske lokale forbedringer,” siger han og bemærker også, at nogle af problemerne simpelthen er svære at løse.

”Det er ofte komplekst. Man ikke bare isolere et område og fx sige: ’Nu skal vi levere en hurtigere sagsbehandling.’ Det er ikke altid så nemt for forvaltningerne at gennemskue, hvad der skal til, og medarbejderne kan også være fanget i et krydspres mellem jura og økonomi.”

Selvom borgerrådgiveren kan være ganske skarp, når han revser kommunen, vurderer han, at det i visse henseender går fremad for retssikkerheden. I de senere år er man nemlig blevet mere bevidst om, at borgernes retssikkerhed er en værdi i sig selv, mener Johan Busse.

”Man er simpelthen mere opmærksom på, hvad retssikkerhed er for noget. Jeg kan se flere og flere områder, hvor man siger: ’Det er ikke nok, at der er fokus på drift og styring, vi skal også sikre, at vi gør det korrekt, eller se på, om der nogle, der kommer i klemme.’” ■

Af redaktør Sanne Bertram
sbe@sm.dk

Uafhængigheden er alfa og omega

Borgerrådgivere styrker retssikkerheden – hvis de altså er uafhængige. Det mener Stig Langvad, formand for DH.

”Siden 2007 er magtbalancen mellem kommunen og borgerne skiftet, så borgere står svagere, og kommunen stærkere. Men hvis man har en stærk borgerrådgiver, så har man en mulighed for at blive støttet i sin kontakt – eller kamp – med kommunen.”

Sådan lyder det fra formanden for Danske Handicaporganisationer, Stig Langvad, der går fuldt og helt ind for den ombudsmand-model, man har i hovedstaden. Siden 2004 har utilfredse københavnere kunnet henvende sig til borgerrådgiver Johan Busse og hans stab for at klage over kommunens behandling af deres sag eller den måde, de selv er blevet behandlet på. Målet var ikke mindst at styrke retssikkerheden. Siden er flere andre kommuner fulgt trop, og i dag er der 18 borgerrådgivere landet over.

Det er Styrelsesloven § 65e, der er det juridiske grundlag for de kommunale ombudsmænd, der er uafhængige af forvaltningerne. 17 kommuner har deres egen borgerrådgiver, og bag den 18. står tre kommuner, der har slået sig sammen og deles om funktionen. Herudover er der formodentlig et antal kommuner, der har ansat en eller flere medarbejdere i en funktion, som kan minde om borgerrådgiverens, men på andre vilkår og dermed uden den samme uafhængighed.

Og netop den uafhængighed er helt afgørende, vurderer Stig Langvad.

”Jeg synes jo, funktionen er en positiv ting, det skal der ikke herske tvivl om. Jeg så gerne borgerrådgivere i alle 98 kommuner! Men jeg mener

kun, det kan fungere, hvis borgerrådgiveren er uafhængig. Man er jo stadig ansat i kommunen, så hvis du udtaler dig kritisk, skal du være sikker på, at det ikke koster dig dit job,” siger formanden og tilføjer, at det jo også hjælper på gennemslagskraften, når borgerrådgiveren har både ressourcerne og fagligheden med sig.

Selvom handicap-formanden anbefaler borgerrådgiverfunktionen, vil han dog gerne understrege, at de kommunale ombudsmænd ikke alene kan sikre retssikkerheden for borgere med funktionsnedsættelser.

”Det er vigtigt at have mange ben at gå på, når vi taler om retssikkerhed. Vi har også brug for en stærkere Ankestyrelse, et stærkere DUKH (Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, red.) og stærkere handicap-organisationer,” siger DHs formand. ■

Af redaktør Sanne Bertram
sbe@sm.dk

Stig Langvad, formand for Danske Handicaporganisationer, ser gerne borgerrådgivere i alle 98 kommuner.

De bruger sjældent magt

Det er en fundamental del af enhver borgers retssikkerhed at være beskyttet mod vilkårlige indgreb fra myndighederne. Magtanvendelse skal derfor være undtagelsen - og langt hen ad vejen kan den også undgås. Det er erfaringen på Ryttervej i Svendborg, et botilbud for voksne med betydelige funktionsnedsættelser.

Beboerne på Ryttervej, et botilbud i Svendborg, har mange forskellige fysiske handicap. Alle har psykiske funktionsnedsættelser. Enkelte har brug for en hverdag, hvor piktogrammer hjælper dem gennem dagens program. De fleste er unge og er lige flyttet hjemmefra - og bakser med de samme udfordringer med selvbestemmelse, frigørelse og kærlighed som alle andre unge.

Beboersammensætningen er kort sagt broget, men alle har betydelige og varige funktionsnedsættelser. Det stiller alt i alt mange krav til personalet, når de i løbet af døgnet skal støtte og hjælpe de 28 borgere for at imødekomme deres individuelle behov.

"Nogle skal mades og har ikke et sprog, mens andre selv kan tage i banken. Det er en udfordring, at de er så forskellige - og det er også en gave", siger Charlotte Kremmer Larsen, der er leder for de 48 ansatte.

Det ligger i kulturen

Det er fundamentalt for retssikkerheden, at man som borger er beskyttet mod vilkårlige indgreb fra myndighedernes side, og borgere med omfattende psykiske funktionsnedsættelser har ligesom alle andre

borgere ret til selvbestemmelse. Det kan dog være situationer, hvor det af hensyn til den enkeltes værdighed, sociale tryk eller sikkerhed kan være nødvendigt at anvende magt for at undgå omsorgssvigt.

De særlige regler, der er for at gribe ind i selvbestemmelsesretten over for borgere med betydelig og varigt nedsat funktionsevne, er beskrevet i Servicelovens kapitel 24. Men på Ryttervej har man sjældent brug for kapitlet, for det ligger i kulturen, at man stort set ikke griber til magtanvendelse, fortæller Charlotte Kremmer Larsen.

Situationerne er dog ofte meget komplekse. Hvad stiller man op, når en beboer er meget gal og kaster med sine ting. Hvis personen ikke er til fare for sig selv, kan man så bare lukke døren og lade raseriet gå over? Og hvad stiller man op i de situationer, hvor en beboer ikke vil vaskes og plejes?

"Vi har en beboer, som er meget beskidt," fortæller Charlotte Kremmer Larsen og fortsætter efter en lille pause:

"Han er mere beskidt, end vi andre vil være. Men vi skal turde stille spørgsmålet: 'Hvem er det et problem for?' Man kan komme til at gøre det til en sandhed, at det

fx er nødvendigt at klippe negle. I sådanne situationer går vi ind i grundige drøftelser om, hvad vi kan gøre ved det."

At komme bagom problemet

På Ryttervej bruger de meget tid på at gå ind i de situationer, der normalt kunne føre til magtanvendelse, og spørger fx sig selv: "Hvad er det værste der kan ske, hvis ikke vi klipper neglene? Kan vi leve med det? Kan vi gøre det på en anden måde, end vi plejer? Hvis vi bruger magt overfor ham, hvad mister han så?"

Disse samtaler foregår både som små korte dialoger i det daglige og til møder og hermed sikrer de, at de kommer godt igennem de etiske aspekter i de forskellige løsningsmuligheder.

"Det er vigtigt at komme bagom problemet. Det er ofte der, vi finder de rigtige beslutninger", siger Charlotte Kremmer Larsen.

HVIS DU VIL VIDE MERE...

Målgruppen for Servicelovens bestemmelser om magtanvendelse på voksenområdet (kap. 24) er borgere med betydelig og varigt nedsat funktionsevne. Formålet er at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige.

Pjecer fra Socialstyrelsen

Socialstyrelsen har udgivet tre nye pjecer målrettet enten myndighedspersoner, medarbej-

dere og borgere og deres pårørende. Pjecerne omhandler *Magtanvendelse i forhold til personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne*. Pjecerne kan bruges både til konkrete input til det daglige arbejde og som undervisningsmateriale. Alle tre pjecer repræsenterer cases, som illustrerer og underbygger vinkler på de faglige og juridiske forhold.

SOCIALSTYRELSEN.DK/UDGIVELSER

Fotos: Venligst stillet til rådighed af Ryttervej

De 28 borgere på Ryttervej er meget forskellige, men alle har betydelige og varige funktionsnedsættelser. Det stiller høje krav til personalet, når de i løbet af døgnet skal imødekomme de mange individuelle behov. Men magtanvendelse kan næsten altid undgås, lyder erfaringen fra botilbuddet.

Ofte findes løsningen ved at sætte fokus på, hvad der er på spil for borgeren. Det er fx vigtigt at få på plads, om modstanden handler om et ønske om selvbestemmelse eller om angst.

Charlotte Kremmer Larsen kommer med et eksempel:

"Hvis personen er bange for den personlige pleje, er der masser af forskellige løsninger at forsøge sig med. Man kan fx overveje, om det skal være en særlig medarbejder, som beboeren er tryk ved, der har kontakten, eller man kan bruge beroligende musik. Det handler i sidste ende om at have respekt for den enkelte borger".

Når der alligevel bruges magt

Selvom der kan gå hele og halve år imellem, er det dog sket, at man har grebet til magtanvendelse.

En af gangene drejede det sig om en beboer, som pludselig ikke ville med bussen, da hun skulle til sit dagtilbud. Nogle specifikke forhold i hendes historie og personalets viden om, hvor meget det betød for hende at komme af sted, gjorde, at man besluttede at føre hende op i bussen.

"Det foregik meget nænsomt, og beboeren var glad og tilfreds, lige så snart hun sad i bussen," fortæller Charlotte Kremmer Larsen.

Ikke desto mindre fik botilbuddet senere at vide af kommunen, at selv om der var forståelse for personalets handlemåde, så var begrundelsen for at bruge magt ikke tungtvejende nok, og at de derfor skulle lave en strategi for at undgå lignende situationer i fremtiden.

"Det tog vi selvfølgelig til efterretning, og vi har da heller ikke haft den type situationer siden," understreger afdelingslederen.

En anden gang var der tale om en mand, som begyndte at slå på de andre beboere. Her var nødvendigheden af at gribe ind mere indlysende, fordi borgeren var til fare for andre. Også den episode blev som en selvfølge rapporteret til kommunen og efterfølgende drøftet i personalegruppen.

"Indrapporteringer kører helt fast efter Socialstyrelsens skema, hvor man skal reflektere over, hvorfor beslutningen er truffet. Det betyder, at der er god læring i det," fortæller Charlotte Kremmer Larsen.

"Vores udgangspunkt er dog altid helt at undgå magtanvendelse. Og tager man udgangspunkt i hver enkelt borger og tænker bredt i løsningsmuligheder, så er det også vores erfaring, at det næsten altid kan lade sig gøre." ■

Af journalist Anne Zenon
aze@sm.dk

Et spørgsmål om

Lovgivningen på socialområdet er ofte rummelig. Det giver fleksibilitet, men betyder også, at borgeren kan komme i tvivl om sine rettigheder og miste tillid til systemet. Det vurderer DUKHs centerchef René Skau Björnsson, der pointerer, at retssikkerhed handler om mere end jura.

”Husk at begrunde afgørelser, herunder anføre hvilke oplysninger, der er lagt vægt på.”

Det er ét af de meget konkrete råd, medarbejderne i DUKH – Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet – gerne giver, når de er på besøg i kommunerne og skal oversætte paragraffer til hverdagsprog. (Se boks.)

DUKH blev sat i verden i 2002 for at styrke retssikkerheden for mennesker med handicap ved at rådgive om ydelser og sagsbehandling på handicapområdet. Det statslige center har altså netop kunnet fejre 10-års-jubilæum, og der er fortsat nok at rive i.

”I 2003 havde vi godt 1.200 henvendelser, og siden er tallet steget kraftigt, så vi nu er oppe på knap 4.000 rådgivningssager om året. Og hjemmesiden trækker næsten 100.000 årlige besøg,” fortæller centerchefen René Skau Björnsson.

Mange sagsbehandlere

De fleste af de henvendelser, DUKH får, kommer fra borgere. Nogle har blot brug for råd og vejledning af den ene eller anden art, andre henvender sig, fordi de føler sig klemte i systemet og mener, at deres rettigheder ikke er tilgodeset. Og mellem 2 % og 17 % af sagerne – alt efter lovområde – får det lille ‘p’, der er centrets interne markør for, at der er retssikkerhedsproblem.

”Problemerne handler ofte om det processuelle, altså om sagsbehandlingstiden, borgerinddragelse, helhedsvurdering, partshøring, begrundelse osv.,” siger René Skau Björnsson, der skønner, at kendskabet til lovgivningen simpelthen ikke altid er godt nok. Ancienniteten er ofte lav, og det kan gøre det vanskeligt for kommunerne at opbygge den nødvendige faglighed og sikkerhed.

En anden udfordring er de mange sagsbehandlere, der kan være inde over en sag.

”Nogle borgere oplever fx, at de får de samme oplysninger fra kommunen flere gange, fordi de ikke har én fast sagsbehandler. Samtidig kan der opstå problemer med at lave en ordentlig helhedsvurdering, fordi den viden, der er om borgeren, er delt ud på mange forskellige personer.”

En rummelig lovgivning

Der sker i dag langt flere revurderinger, og i kombination med budgetstramninger er det én af de faktorer, der er med til at sætte sagsbehandlingstiderne under pres. Generelt oplever DUKH, at den økonomiske diskurs fylder mere i kommunerne, og det kan også mærkes på de henvendelser, centret får.

”Det kan fx være en sagsbehandler, der ringer og siger: ‘Vi skal spare, må vi gøre sådan og sådan’. Eller det kan være borgere, der er frustrerede over, at deres hjælp er blevet reduce-

ret, uden at de forstår hvorfor, fortæller René Skau Björnsson.

Centerchefen understreger, at DUKH er en uvildig part, der hverken er på borgerens eller myndighedens side, men alene på lovgivningens, som de plejer at formulere det. Lovgivningen kan dog være meget rummelig, og netop det kan være en udfordring, vurderer han og henviser til en konkret sag, hvor en mand fik halveret sin BPA (Borgerstyret Personlig Assistance, red.). Han udnyttede sin ret til at klage, men det sociale nævn gav kommunen medhold.

”Det kan være svært for borgerne at forstå, at så kraftig en reduktion kan være i orden, når lovgivningen ikke er ændret. Men Servicelovens § 96, som borgeren fik sin BPA efter, giver ganske vide rammer,” siger René Skau Björnsson og refererer også til Servicelovens § 85. Den handler om socialpædagogisk bistand og støtte til både borgere i eget hjem og på botilbud, og ifølge DUKHs erfaringer er det et område, hvor der de senere år er sket store nedskæringer – inden for lovens rammer, vel at mærke.

”De vide rammer giver en fleksibilitet, der understøtter muligheden for en individuel og helhedsorienteret indsats. Men rummeligheden kan også betyde, at det bliver svært for borgeren at gennemskue, hvad han eller hun egentlig har ret til, og det giver en risiko for, at borgeren

tillid

mister tilliden til systemet,” påpeger centerchefen og understreger, at retssikkerhed ikke kun handler om overholdelse af paragraffer.

Den oplevede retssikkerhed

”Det er naturligvis essentielt, at juraen er på plads. Men den måde, myndighederne og den enkelte sagsbehandler samarbejder med borgeren på, har stor betydning for det, man kan kalde borgerens oplevede retssikkerhed. Og den er også vigtig! Hvis man først har erfaret, at hjælpen bliver nedsat, uden man selv vurderer, at ens behov har ændret sig, så bliver man nok lidt mere skeptisk over for kommunen. Vi oplever også, at nogle borgere ikke vil sige, hvad de mener og ikke ønsker, at vi skal tage kontakt til kommunen, fordi de er bange for konsekvenserne og gerne vil stå sig godt med deres sagsbehandler.”

I andre tilfælde er det kommunen, der sidder med frustrationerne, fordi de oplever, at kommunikationen er gået helt i hårdknude, og de ikke kan ’nå’ borgeren.

”Der er tit en diskrepans mellem borgerens forventninger og den virkelighed, kommunerne skal agere i. Der kan let opstå konflikter, især hvis der sker pludselige ændringer, fx i serviceniveauet. Her går vi ind som mæglere. Vi sørger for, at alle retssikkerhedsaspekter er tilgodeset, men vi prøver også at sikre, at der igen bliver åbnet for dialogen mellem borger og myndighed, så tilliden forhåbentlig kan blive genskabt. Det er helt afgørende!” ■

Af redaktør Sanne Bertram
sbe@sm.dk

René Skau Björnsson er uddannet cand.oecon. og blev i maj 2012 centerchef for DUKH – Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet. Han har tidligere bl.a. været ansat som økonom ved familie- og beskæftigelsesforvaltningen i Århus kommune og var i 1998-2011 medlem af Folketinget (S)

HVIS DU VIL VIDE MERE...

DUKH – Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet – blev etableret i 2002 og er en selvejende institution under Social- og Integrationsministeriet. Centret skal medvirke til at styrke retssikkerheden for mennesker med et handicap. DUKH skal yde uvildig rådgivning til borgere og medvirke til at forbedre sagsbehandlingen på handicapområdet, bl.a. via foredrags- og kursusvirksomhed.

DUKHs råd til kommunerne:

- Kvitter for modtagelsen af en ansøgning og oplys om sagsbehandlingstiden, herunder hvilke oplysninger der

er brug for, og hvorfor der er brug for oplysningerne.

- Hold borgeren orienteret om sagens behandling, herunder hvilke sagsbehandlingsskridt, der er nødvendige, og hvornår afgørelse kan forventes.
- Sørg for, at borgeren kan komme i kontakt med sagsbehandleren og hør på borgerens synspunkter.
- Husk at begrunde afgørelser, herunder anføre hvilke oplysninger, der er lagt vægt på.

Kilde: Centerchef René Skau Björnsson, DUKH

Foto: Michael Daugaard

Medborgerskab

NYT UNDERVISNINGSMODUL PÅ TRAPPERNE

Hvordan underviser man i medborgerskab, når målgruppen er borgere med væsentlige kognitive og kommunikative funktionsnedsættelser?

Det er der nu et bud på. Socialstyrelsen har i samarbejde med tre uddannelsesinstitutioner udviklet et fire ugers basismodul i medborgerskab. Modulet er ved at være klar til implementering i de eksisterende uddannelser for målgruppen som fx STU og Voksenspecialundervisning.

Modulet vil blive præsenteret rundt om i landet på en række korte temadage her i foråret. Her vil man bl.a. kunne høre om baggrunden for modulet, hvordan man kan understøtte eleverne i deres medborgerskab og udfordringerne for underviserne. Der vil også blive sat fokus på, hvordan undervisningen kan gribes an.

Basismodulet er afprøvet i relation til mere end 150 unge og voksne udviklingshæmmede.

Yderligere oplysninger: Konsulent Anne Skov, ask@socialstyrelsen.dk

94%

Tilfredse kommuner

PRAKSISUNDERSØGELSER STYRKER SAGSBEHANDLINGEN

94 % af kommunerne er tilfredse med Ankestyrelsens praksisundersøgelser som et redskab til at forbedre sagsbehandlingen. Det viser en evaluering.

Et stort antal kommuner oplyser, at praksisundersøgelserne medvirker til at forbedre sagsbehandlingen i forhold til flere korrekte og ensartede afgørelser. Fx oplyser 64 % af kommunerne, at de har fået en mere sikker forståelse af anvendelsen af retsreglerne i praksisundersøgelsen.

Til trods for, at kommunerne er tilfredse med det faglige udbytte af praksisundersøgelserne, så kniber det med implementeringen. Kommunerne efterspørger især, at praksisundersøgelsens resultater og anbefalinger bliver mere håndgribelige i form af konkrete retningslinjer og procedurer. Evalueringen blev gennemført af Ankestyrelsen selv i efteråret 2011.

W AST.DK

ÅBEN DIALOG

INSPIRATION FRA VESTLAPLAND TIL DANMARK

Åben Dialog er navnet på en tværsektoriel og netværksorienteret tilgang i socialpsykiatrien. Her sættes borgeren i centrum sammen med sine pårørende, og der foregår ingen møder uden borgeren er involveret. Fokus er primært på at fremme dialog og sekundært på at skabe forandring hos patienten eller i familien. Dialog ses som et forum, hvor både familier og patienter får mulighed for at opbygge forøgede midler i deres liv ved at diskutere problemerne. Ud over princippet om dialog lægges der bl.a. vægt på hurtig hjælp, fleksibilitet og psykologisk kontinuitet.

Åben Dialog stammer oprindeligt fra Vestlapland, men flere steder i Danmark har man ladet sig inspirere og ladet tankerne fra nord sætte sig konkrete spor i praksis. Der er etableret et netværk til udvikling og udveksling af erfaringer. Regioner, kommuner, tilbud og andre, der interesserer sig for området, er velkomne til kontakte netværket for at høre mere.

Yderligere oplysninger: Konsulent Finn Blichfeldt Juliussen, fju@socialstyrelsen.dk

W SOCIALSTYRELSEN/HANDICAP

Konference i maj

FOKUS PÅ MEDBORGERSKAB

Den 13. maj afholder Det Centrale Handicapråd en konference om medborgerskab for mennesker med handicap. Konferencen vil blandt andet handle om brugerindflydelse, muligheden for at deltage i demokratiet og borgernes retsstilling i forhold til myndighederne. Rådet forventer at have et program klar her i løbet af februar.

Konferencen afholdes på Radisson Blu H.C. Andersen Hotel i Odense. Yderligere oplysninger: Det Centrale Handicapråd, tlf. 33 11 10 44.

VIDEN OM RETSSIKKERHED

TEST DIG SELV PÅ NETTET

Har du styr på, hvad Forvaltningsloven siger om klagevejledning og tjek på legalitetsprincippet?

Det kan du teste på nettet, hvis du klikker ind på www.dukh.dk. Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet har nemlig to tests på deres website om borgerens sikkerhed.

Her er i alt 20 spørgsmål om centrale emner som sagsbehandlingstid, borgerens medvirken i egen sag, genvurdering, sagens oplysning og de forskellige retsgrundsætninger. Der er paragrafhenvisninger til alle spørgsmål.

 DUKH.DK

Vidste du...
... at retsinformation.dk opdateres mindst én gang i døgnet med nye eller ajourførte dokumenter og som oftest hyppigere?

Kilde: retsinformation.dk

Handicapkonventionen

IMR PEGER PÅ TI UDFORDRINGER

Danmark har underskrevet og ratificeret FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, og Institut for Menneskerettigheder (IMR) skal overvåge, om konventionen også bliver gennemført.

Som led i dette arbejde har IMR lavet en liste på nettet over de ti områder, hvor instituttet mener, at Danmark har de største udfordringer i forhold til konventionen.

Instituttet skriver, at udfordringerne er valgt, enten fordi de har betydning for rigtig mange mennesker med handicap, eller fordi de rammer nogle mennesker med handicap særligt hårdt. Øverst på listen står Retlig beskyttelse, Tilgængelighed og Fordomme.

IMR har en detaljeret beskrivelse af sit arbejde med konventionen på sit website. Her fremgår det fx, at instituttet gennemgår eksisterende og foreslået lovgivning og beslutningsforslag for at sikre, at de er i overensstemmelse med Handicapkonventionen.

IMR analyserer også alle Handicapkonventionens artikler med henblik på at undersøge, hvad de betyder for Danmark, om Danmark lever op til bestemmelserne, og hvad der sker på de enkelte områder.

 MENNESKERET.DK

KOMMENTAR

Af Tue Byskov
Bøtkjær,
formand for
Det Centrale
Handicapråd

Demokrati for alle?

Valgdagen bør være en festdag. Men mange med handicap kan ikke stemme på samme vilkår som alle andre.

Demokrati, samtale og samfundsdeltagelse hænger uløseligt sammen. De, der ikke kan deltage i den offentlige samtale og ikke har fysisk adgang til valglokaler og skoler, er ikke ligestillede medborgere. Det er en fælles opgave, at så mange som muligt har mulighed for et fuldt og aktivt medborgerskab.

I Danmark lever cirka 560.000 personer med handicap. Mange af dem har udfordringer i forhold til at bruge deres ret til at stemme og at få adgang til information, så de kan stemme på et lige så oplyst grundlag som andre. Personer med udviklingshæmning, et andet kognitivt handicap eller læsevanskeligheder kan have svært ved at forstå partierne budskaber på skrift, medmindre de er skrevet på et letlæst dansk. Er man blind, kan man ikke læse, hvad partierne står for, når det er skrevet på almindeligt papir. For få midler kan partierne lave et letforståeligt og tilgængeligt materiale til disse vælgere. Derfor får partierne i god tid før det kommende valg fra Det Centrale Handicapråd både en opfordring til og vejledning i at lave tilgængeligt valgmateriale.

Valgdagen bør være en festdag, hvor vi sammen med familie og venner kan følges til valgstedet. Men på nogle valgsteder er personer med handicap henvist til at stemme uden for det almindelige valglokale, andre steder bliver stemmesedlen båret ud til bilen – de såkaldte vognstemmer. Blinde, svagtsende og andre, der

ikke selv rent fysisk kan sætte kryds på stemmesedlen, skal have en valgtilforordnet – det kan eksempelvis være den lokale købmand – med i stemmeboksen, så valghandlingen går rigtigt for sig. Også selv om de selv har en hjælper med, som de har tillid til. Valghemmeligheden er altså knapt så hemmelig for de synshæmmede.

Og så er det ikke en gang alle voksne i Danmark, der har lov at stemme. Mange personer, der er under økonomisk værgemål, er frataget stemmeretten på baggrund af en bestemmelse i Grundloven. Det er både urimeligt og på kant med handicapkonventionen. Institut for Menneskerettigheder er i dialog med Justitsministeriet for at undersøge muligheden for at ændre reglerne.

Men der er også nogle perspektiver i udviklingen af vores måde at vælge på. Regeringen har præsenteret et lovforslag, der skal sikre muligheden for e-valg. Jeg har i den forbindelse taget kontakt til Økonomi- og Indenrigsminister Margrethe Vestager for at bede hende udnytte denne mulighed for udvikling af valghandlingen, så flest muligt kan deltage ligeværdigt.

Det Centrale Handicapråd arbejder bredt med medborgerskab. Den 13. maj arrangerer vi en konference, hvor medborgerskab er overskriften. Spørgsmålet er, om vi er indstillede på at gøre, hvad der skal til for at skabe et mangfoldigt demokrati for alle medborgere?